

працівників в умовах глобалізації. *Педагогіка – Pedagogy*. 2014. № 3. С. 161-164.

11. Уліщенко В. В. Формування етнокультурної компетентності на уроках української літератури. *Вісник післядипломної освіти*. 2011. Вип. 3. С. 161-166.

12. Юрійчук Н. Етнокультурна компетентність майбутніх учителів-філологів у контексті сучасних вимог до освітнього процесу. URL: <https://cutt.ly/WIlwQO2>

Дубова Софія Олександрівна — здобувачка СВО бакалавра факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)).
Наукові інтереси: *Методика навчання літератури, етнокультурне виховання підлітків, використання фольклору в сучасній школі.*

Юлія Ковальчук

Наук. керівник – ст. викл. Пойда О.А.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО СВІДОМОЇ ОСОБИСТОСТІ (на прикладі вивчення творчості Лесі Українки в 10 класі)

Анотація. *У статті розглянуто проблему виховання національно свідомої особистості засобами української літератури, зокрема через вивчення творчості Лесі Українки. Обґрунтовано роль креативної освіти, інтеграції педагогічних технологій та індивідуального підходу у формуванні патріотизму, громадянської позиції та духовних цінностей учнів. Проаналізовано ефективні методи і форми роботи на уроках української літератури, що сприяють розвитку творчого мислення та національної ідентичності.*

Ключові слова: національно свідома особистість, креативна освіта, українська література, Леся Українка, патріотизм, педагогічні технології, творчий розвиток.

Annotation. *The article deals with the problem of forming a nationally conscious personality through the study of Ukrainian literature, particularly the works of Lesya Ukrainka. The role of creative education, integration of pedagogical technologies and individual approach in shaping patriotism, civic position and spiritual values of students is substantiated. Effective teaching methods and forms that contribute to the development of creative thinking and national identity are analyzed.*

Keywords: *national consciousness, creative education, Ukrainian literature, Lesya Ukrainka, patriotism, pedagogical technologies, creative development.*

Сучасне суспільство розвивається в умовах стрімкої інформатизації, що суттєво впливає на освітній процес. Водночас одним із найважливіших завдань освіти залишається виховання національно свідомої особистості — громадянина, який усвідомлює свою приналежність до українського народу, поважає його історію, культуру та традиції.

Особливе місце у цьому процесі належить урокам української літератури, адже саме вони формують духовний світ учня, його моральні орієнтири та ціннісні установки. Художнє слово є потужним засобом впливу на особистість, сприяє розвитку емоційної сфери, мислення та громадянської позиції.

Творчість Лесі Українки займає визначне місце у формуванні національної свідомості молоді. Її твори пройняті ідеями свободи, боротьби, любові до Батьківщини, утвердження людської гідності. Образ сильної, вольової особистості, який постає у поезіях письменниці, є прикладом для наслідування сучасними учнями.

Творча спадщина Лесі Українки, її педагогічні ідеї надзвичайно важливі для сьогодення, як в біографічному,

літературному, публіцистичному, філософському, історико-культурному, так і загальнонаціональному сенсі. Погодимося із думкою багатьох дослідників постаті геніальної українки про те, що чим далі у часовому просторі ми знаходимося від неї, тим ближчою вона стає до нас, тим більше відкривається глибинність її мудрості. Оксана Забужко наголошує: «Кинута Лесею Українкою ниточка від клубка пішла розмотуватися на відстань уже навіть не століть, а, страх сказати, тисячоліть, – і щокрок ставало дедалі ясніше, що саме цю, «Українчину Україну» ми «втратили» аж ніяк не випадково. Повернення її на місце не просто «добудовує» зруйновані поверхи української культури, – воно змушує радикально переглянути цілу її, на сьогодні складену в нашій уяві «архітектоніку» від самих фундаментів» [3, с. 2]

Ефективність виховного впливу значною мірою залежить від організації навчального процесу. Сучасна освіта має бути креативною та особистісно орієнтованою. Креативна освіта передбачає розвиток індивідуальності учня, його творчих здібностей, здатності до самостійного мислення та самореалізації.

У своїх творах письменниця показує, які ефективні засоби завоювання підневільного народу застосовує ворог, як намагається всілякими способами упокорити національну еліту, схилити до національної зради, пристосування («Оргія»). Надзвичайно гостру на початок ХХ ст. і на наші часи проблему збереження національної ідентичності, втрата якої неминуче призводить до моральної катастрофи і національної зради поетка піднімає у драмі «Бояриня». Чи не у кожній своїй драмі, за висловом М.Жулинського, Леся Українка «проводить ідейним лейтмотивом кардинально важливу думку: без внутрішньої свободи не досягти свободи політичної, національної, а внутрішня свобода не сумісна з будь-якими формами компромісу, приватною вигодою, готовністю брати з рук завойовника-колонізатора «дари й ласки» [1, с. 9].

Важливу роль у цьому відіграє індивідуальний підхід, який враховує особливості кожного учня: темперамент, здібності, інтереси. Такий підхід дозволяє створити сприятливі умови для розвитку творчого потенціалу та формування національної свідомості.

У практиці викладання української літератури доцільно використовувати інтеграцію сучасних педагогічних технологій, зокрема:

- проєктне навчання;
- інтерактивні методи;
- комп'ютерні технології;
- ігрові та тренінгові методики.

Застосування цих технологій сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів, формує вміння аналізувати, робити висновки, відстоювати власну позицію.

Особливу ефективність має використання інтерактивних форм роботи: «мозковий штурм», «мікрофон», робота в групах, асоціативні вправи, сенкани. Такі методи стимулюють учнів до творчого мислення, розвивають уяву та сприяють глибшому осмисленню художнього твору.

Вивчення творчості Лесі Українки доцільно організовувати через різні типи уроків: урок-дослідження, урок-моделювання, урок-експеримент. Наприклад, під час аналізу поезії «*Contra spem spero!*» учні не лише розглядають художні засоби, а й осмислюють ідею незламності духу, що формує їхню життєву позицію.

У творчому доробку видатної письменниці значне місце посідають казки для дітей: «Лелія», «Біда навчить», «Три метелики», «Метелик», «Про Оха-чародія», «З казочки дядька Лева», «Давня казка» й ін.. Ці твори вирізняє ігровий, пізнавальний, виховний характер, автор майстерно дотримується традицій української казкової прози: український етнічний колорит, своєрідність композиції, типізованість персонажів, емоційна наснаженість, виховний потенціал. Вони

розширюють уявлення дитини про такі філософські категорії, як добро і зло, простір і час, наголошують єдність людини і природи, потребу дотримання морально-етичних принципів у житті. Дослідники неодноразово підкреслювали таку самобутню рису казок, Лесі Українки, як органічне поєднання в канві твору реальності й домислу, фантазії та справжніх подій: фантастичний, казковий світ квітів і цілком реальні персонажі - Мар'яна, Павлусь («Лелія»); Лукаш, його мати, Килина, дядько Лев і Мавка, Перелесник, Той, що в скалі сидить, Потерчата... (драма-феєрія «Лісова пісня»). До жанру літературної казки також відносять і «Давню казку», адже в цьому творі є ті елементи казковості, котрі надають йому відповідного колориту, за допомогою яких досягається вища мета - перемога правди над несправедливістю, кривдою, добра над злом. Тож «літературна казка як тематична та художньо-поетична інтерпретація, ввібрала мотиви, образи, художні засоби фольклорної казки, створивши нові літературні цінності» [2, с. 82].

Не менш важливим є використання асоціативних методів навчання (гронування, асоціативні кущі, малюнки), які сприяють кращому запам'ятовуванню матеріалу та розвитку образного мислення. Через такі форми роботи учні глибше відчують емоційний зміст творів, співпереживають героям, формують власне ставлення до прочитаного.

Особливе значення має організація творчої діяльності учнів: написання листів до письменниці, створення проєктів, презентацій, інсценізацій. Це сприяє формуванню особистісного ставлення до літератури та розвитку національної самосвідомості.

Отже, творчість Лесі Українки є потужним засобом виховання національно свідомої особистості. Через її твори учні усвідомлюють значення свободи, гідності, любові до Батьківщини. Використання сучасних педагогічних технологій,

креативних методів навчання та індивідуального підходу забезпечує ефективність цього процесу.

Література

1. Вірченко Т. Морально-етичні основи характеротворення у драматургії Лесі Українки: Монографія Київ : Акцент, 2007. 164 с.

2. Дудник О. Виховні можливості казки в історичному розвитку. *Гірська школа українських Карпат*. 2014. № 11. С. 79-83.

3. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. Вид. 3-тє. Київ : Комора, 2018. 656 с.

4. Леся Українка і сучасність: зб. наук. пр. Т. 3. / Упоряд. Н. Стащенко. Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. 576 с.

5. Леся Українка. Сюжети з життя в ілюстраціях і документах : фотокнига / упоряд. Н. Чіп. Київ : Спалах, 2001. 168 с.

Ковальчук Юлія Вячеславівна – здобувачка СВО магістра факультету філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)). *Наукові інтереси: методика навчання української літератури, розвиток творчого мислення учнів, національно-патріотичне виховання.*

Вікторія Кондратюк

Наук. керівник – к. пед. н., доц. Солодюк Н.В.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В СЕРЕДНІЙ ЛАНЦІ

Анотація: У статті розглядається застосування технологій віртуальної реальності (VR) на уроках української літератури в середній ланці освіти. Проаналізовано освітні